

Інформація за іншими предметними напрямками досліджень за спеціалізаціями в галузі знань 08 – “Право”

УДК 342.951

УХАНОВА Н.С., старший науковий співробітник НДІ інформатики і права
Національної академії правових наук України.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2366-5166>.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

***Анотація.** Інтернет в суспільстві XXI ст. подолав традиційні межі мас-медіа і став інституційно-комунікаційною структурою, що впливає на функціонування основних соціальних інститутів і підсистем. Молодь в силу соціально-вікових особливостей відрізняється підвищеною відкритістю до комунікативного впливу, що детермінується багато в чому лабільністю її свідомості. Процес засвоєння молоддю стандартів і установок правової культури на сьогоднішній день неможливо уявити без інтернет-середовища, яке багато в чому заміняє інструменти формальної комунікації неформальними. Внаслідок цього існує порушення процесу передачі знань, соціального досвіду від старших поколінь до молоді, що неминуче негативно позначається на стані правової культури і динаміці її розвитку. На основі проведеного соціологічного дослідження автор приходить до висновку, що Інтернет має диверсифікований вплив на формування правової культури сучасної молоді. При цьому не можна стверджувати, що даний вплив здійснюється тільки в соціально-деструктивному аспекті. Нами зафіксовано високий рівень впливу Інтернету на процес формування правової культури сучасної молоді. Втрата впорядкованості, стійкості процесу комунікації між державою і суспільством, як основними суб'єктами процесу, і молоддю, як основним об'єктом, зумовлює дезорганізацію багатьох соціальних інститутів і підсистем. Саме тому законодавство України про телекомунікацію потребує значних змін, спрямованих на створення безпечного правового Інтернет-середовища для молоді.*

***Ключові слова:** Інтернет, правова культура молоді, онлайн комунікації.*

***Summary.** Internet in the society of the XXI century overcame the traditional boundaries of the media and became an institutional communication structure that affects the functioning of major social institutions and subsystems. Due to socio-age characteristics, young people are characterized by increased openness to communicative influence, which is largely determined by the lability of their consciousness. The process of assimilation of standards and attitudes of legal culture by young people today is impossible to imagine without the Internet environment, which largely replaces the tools of formal communication with informal ones. As a result, there is a violation of the process of transferring knowledge and social experience from older generations to young people, which inevitably has a negative impact on the state of legal culture and the dynamics of its development. Based on a sociological study, the author concludes that the Internet has a diversified impact on the formation of the legal culture of modern youth. It cannot be said that this influence takes place only in the socially destructive aspect. We have recorded a high level of influence of the Internet on the process of forming the legal culture of modern youth. Loss of order, stability of the process of communication between the state and society, as the main actors in the process, and youth as the main object, leads to the disorganization of many social institutions and subsystems. That is why the legislation of Ukraine on telecommunications needs significant changes aimed at creating a safe legal Internet environment for young people.*

***Keywords:** Internet, legal culture of youth, on-line communications.*

***Аннотація.** Інтернет в обществe XXI в. преодолел традиционные границы масс-медиа и стал институциональной коммуникационной структурой, влияет на функционирование основных социальных институтов и подсистем. Молодежь в силу социально-возрастных особенностей отличается повышенной открытостью к коммуникативному воздействию, детерминируется во многом лабильностью его сознания. Процесс усвоения молодежью стандартов и установок правовой культуры на сегодняшний день невозможно представить без интернет-среды, во многом заменяет инструменты формальной коммуникации неформальными. В результате имеет место нарушение процесса передачи знаний, социального опыта от старших поколений к молодежи, неизбежно отрицательно сказывается на состоянии правовой культуры и динамике ее развития. На основе проведенного социологического исследования автор приходит к выводу, что интернет имеет диверсифицированное влияние на формирование правовой культуры современной молодежи. При этом нельзя утверждать, что данное воздействие проходит только в социально-деструктивном аспекте. Нами зафиксирован высокий уровень влияния Интернета на процесс формирования правовой культуры современной молодежи. Потеря упорядоченности, устойчивости процесса коммуникации между государством и обществом, как основными субъектами процесса, и молодежью, как основным объектом, вызывает дезорганизацию многих социальных институтов и подсистем. Именно поэтому законодательство Украины о телекоммуникации требует значительных изменений, направленных на создание безопасной правовой Интернет-среды для молодежи.*

***Ключевые слова:** Интернет, правовая культура молодежи, онлайн коммуникации.*

Постановка проблеми. Варто відзначити, що Інтернет володіє широким і варіативним спектром засобів, що дозволяють здійснювати потужний вплив на свідомість і поведінку людей. При цьому до сфери впливу Інтернет-комунікації потрапляють не тільки активні користувачі мережі, а й інші члени суспільства завдяки особливостям соціальної комунікації, міжособистісному і груповому спілкуванню. У нових умовах особливої важливості з наукової та соціально-управлінської точки зору набуває всебічний аналіз механізмів впливу мережі Інтернет на генезис і розвиток правової культури молоді. Як відомо, формування правової культури відбувається за допомогою трансляції соціально значимої інформації, і саме в цьому аспекті особливо важливим є вивчення ролі глобальної комп'ютерної мережі, як найбільш популярного медіа в молодіжному середовищі сучасного українського суспільства.

Результати аналізу наукових публікацій. У науковій літературі є чимало робіт, присвячених вивченню інформаційних, правових і соціальних проблем, що так чи інакше торкаються досліджуваної проблематики. Це праці, зокрема, Бурячка В.Л., Брижка В.М., Довганя О.Д., Олійника О.В., Пилипчука В.Г., Толубка В.Б., Хорошко В.О., Толюпи С.В. та ряд інших.

Істотно поглиблюється розуміння процесів, що представляють предмет дослідження на основі загальнотеоретичних розробок в соціології молоді. Значний внесок у розробку соціологічних теорій внесли іноземні науковці, такі як W. Velasquez, Van Dooren, A., Jones, L.M., Hodgins, E., Eidman-Aadahl, Kahne, J., Mitchell, K.J., Hodgins, E., LaRose, R., Ostman J., Thijssen, P., Siurala. L. та багато ін.

Аналізуючи ступінь наукової розробленості теми статті, слід зазначити, що в даний час практично відсутні роботи, що стосуються вирішення проблеми адміністративно-правового регулювання функціонування Інтернет-ресурсів, що впливають на процес формування правової культури молоді в сучасному суспільстві.

Метою статті є оцінка впливу Інтернету на формування правової культури молоді в сучасному суспільстві та необхідність вирішення цієї проблеми засобами адміністративно-правового регулювання функціонування Інтернет-ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Джонс Л.М та Міччел К. Дж. (*Jones, L.M. & Mitchell, K.J., 2015*) зазначають, що розвиток і масове використання міжнародної інформаційно-комунікаційної мережі Інтернет є загальносвітовою тенденцією [1, с. 2063]. При цьому, Брижко В.М. та Пилипчук В.Г. звертають увагу на продовження існування значних проблем у питаннях приватності, конфіденційності та безпеки персональних даних, забезпеченні інформаційної безпеки в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави [2]. Як також зазначає Олійник О.В.: "...можливість, існування в потенції певних загроз, для молодих людей, які можуть бути реалізовані суб'єктом загроз лише при певних обставинах, зовнішньому і внутрішньому становищі суспільства, країни" [3, с. 71]. Довгань О.Д. запропонував власну модель системи забезпечення інформаційної безпеки для молоді, яка утворюється об'єктами інформаційної безпеки та суб'єктами інформаційної безпеки відповідно [4, с. 111].

З розвитком інформаційного суспільства проблема безпечного Інтернету є надважливою, але невирішеною донині через низку причин, серед яких неможливість встановлення контролю над поширюваною в Інтернеті інформацією, невирішення проблеми видалення застарілої або недостовірної інформації, проблема незахищеності інформаційних ресурсів від хакерських атак тощо. Активна участь великої кількості не тільки окремих користувачів, а й цілих організацій в середовищі глобального інформаційного простору детермінує необхідність вироблення інформаційно-комунікативних технологій та заходів забезпечення насамперед національної безпеки, зокрема протидії поширенню ідей екстремізму і тероризму. Адже організатори та учасники екстремістських груп активно використовують в своїх цілях процес глобалізації, беручи на озброєння новітні інформаційні технології, за допомогою яких роблять менш уразливими для правоохоронних органів елементи своєї інфраструктури. Створюються терористичні організації, в основі побудови яких закладено принцип мережевої структури, що в свою чергу обумовлює збільшення їх потенціалу в сучасних інформаційно-комунікативних умовах [5]. Для них характерні єдині центри та інформаційно-комунікативні канали, автономний спосіб існування, що входять до спільноти периферійних злочинних угруповань та взаємодіють як з центром, так і між собою.

Важливим елементом механізму забезпечення інформаційної безпеки молоді є система міжнародно-правових та національних законодавчих актів. Як передбачено у Спільному звіті Ради та Комісії ЄС щодо імплементації оновлених рамок європейського співробітництва у молодіжній сфері (2012 – 2020), форми співпраці для молоді у 2018 – 2020 роках повинні мати на меті розширення можливостей молодих людей, особливо тих, кому загрожує соціальна ізоляція [6]. Надактуальним це питання залишається в умовах дистанційної роботи під час боротьби країн світу з епідемією коронавірусу Covid-19. Для цього ЄС має кілька ініціатив на підтримку дій держав-членів. Відповідно до дій Союзу в галузі освіти, навчання, молоді та спорту, регламентованих Положенням про програму Еразмус +, фінансування ЄС за цією програмою доповнює політичну співпрацю у сфері молодіжної політики, волонтерської діяльності та участі в демократичному житті. Інші інституції, такі як Європейський соціальний фонд (ESF) та Ініціатива зайнятості молоді (YEI) [6], забезпечуватимуть фінансування, спрямоване на залучення молоді до ринку праці та розвиток їх соціального потенціалу.

Формування правової культури молоді в сучасному суспільстві здійснюється в контексті міжнародної практики. Наприклад, "Кодекс поведінки щодо ворожих висловлювань в Інтернеті" (*Code of Conduct on illegal online hate speech*), розроблений ЄС спільно з Microsoft, Facebook, Youtube та Twitter, встановлює зобов'язання стосовно

розгляду скарг щодо ненормативного контенту в межах двадцяти чотирьох годин. Одним з найцікавіших аспектів регулювання якості контенту є чітке регулювання права на спростування або відповідь. Порівняно з друкованими ЗМІ, Інтернет-ЗМІ повинні переглянути контраргумент або відповідь протягом п'яти днів. Це зумовлено високою швидкістю обміну інформацією в Інтернеті. Зазначену ситуацію ілюструє справа *Дуглас проти "Hello!"*, де англійський суд визнав, що у випадку незаконного поширення інформації негативного характеру, кожен новий перегляд таких матеріалів становить нове втручання у приватне життя.

У системі національного Інтернет-законодавства домінуюче місце займає Закон України "Про телекомунікації", відповідно до положень якого "Інтернет – всесвітня інформаційна система загального доступу, яка логічно зв'язана глобальним адресним простором та базується на Інтернет-протоколі, визначеному міжнародними стандартами, інформаційна безпека телекомунікаційних мереж – здатність телекомунікаційних мереж забезпечувати захист від знищення, перекручування, блокування інформації, її несанкціонованого витоку або від порушення встановленого порядку її маршрутизації" [7]. Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" гарантує молодим громадянам рівне з іншими громадянами право на освіту, культурний розвиток, дозвілля і відпочинок [8].

Державну політику у сфері захисту інформації та даних реалізують Міністерство культури та інформаційної політики та Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Правовий статус Міністерства культури та інформаційної політики встановлено Постановою КМУ від 16 жовтня 2019 р. № 885 "Про деякі питання діяльності Міністерства культури та інформаційної політики" відповідно до положень якого "Міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури, державної мовної політики, популяризації України у світі, державного іномовлення, інформаційного суверенітету України" [9].

Необхідність правового регулювання Інтернет-активності молоді зумовлено тим, що даними ряду соціологічних досліджень, соціально-демографічна група молодих людей є основним користувачем мережі Інтернет, що вказує на вплив на її поведінку та соціальні практики, у тому числі пов'язані з правовою сферою. В інформаційному полі присутні як позитивні фактори формування правової культури, такі як розширення доступу до інформаційних правових ресурсів, так і негативні: пропаганда девіантної поведінки, в тому числі екстремізму та тероризму.

Позитивний аспект використання Інтернету в Україні для процесів удосконалення правової культури пов'язаний з трансляцією інноваційних правових семінарів у молодіжному середовищі. В Інтернеті існує велика кількість спеціалізованих правових сайтів, що використовуються не лише професіоналами, але і студентами в процесі навчання для вдосконалення рівня правових знань, і як наслідок, правової культури.

Також в Інтернеті публікуються новини у сфері законодавства, які молоді люди використовують для підвищення рівня своєї правової інформованості та юридичних знань. Крім того, Інтернет має важливе значення для системи правового навчання у вищих навчальних закладах, так як викладачі отримують можливість доступу до методичних та навчальних матеріалів у сфері права.

Проте молодь не завжди має сформовану свідомість і психіку, що спрощує трансляцію у її середовищі викривленої або недостовірної інформації. Одним з найважливіших негативних феноменів, що проявляються в молодіжному середовищі, є

екстремізм, пов'язаний з інформаційною діяльністю тощо, у тому числі в глобальній мережі Інтернет.

На думку Кахе Дж. (*Kahne, J., Hodgin, E., Eidman-Aadahl (2016)*), Інтернет – не тільки структурує, та об'єднує людей у соціальні мережі, але і формує самостійну сферу життя, функціонування якої призводить до трансформації сучасного соціального простору, виникнення нових соціокультурних патернів [10]. Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет надала широкі можливості не тільки для самоосвіти, ведення бізнесу, спілкування, а й конспірації, координації дій, обміну “корисною” інформацією для екстремістів. Це призводить до зростання конфліктного потенціалу в соціумі. Найчастіше вектор екстремального впливу спрямований на найбільш незахищену в морально-психологічному плані соціально-демографічну групу – молодь. На ці процеси впливають такі негативні чинники, як недостатній рівень ефективності молодіжної політики держави, низький ступінь розвитку системи військово-патріотичного виховання молоді, вестернізація масової культури через ЗМІ та Інтернет, що несе в суспільство деформовані цінності насильства, жорстокості і міжнаціональної ворожнечі.

Деструктивний потенціал несе в собі неконтрольований і нерегульований контент соціальних мереж Інтернету, де для членів радикальних угруповань існує можливість безперешкодно транслювати як ідеологічно, так і практично орієнтовану інформацію. Значущим інструментом інформаційних екстремістів, у тому числі в сфері міжетнічних і політичних проявів, є використання Інтернет-спільнот: соціальних мереж, форумів і блогів. Розвиток інформаційних технологій, особливо соціальних мереж Інтернету, часто посилює ідеологічну дію.

Трансляція протиправних установок через соціальні мережі призводить до переростання даного феномена з ідеологічного концепту в соціальну практику, що веде до деструктивних наслідків для суспільства і держави. Найбільш схильна до екстремістського впливу та найбільш незахищена в морально-психологічному плані соціально-демографічна група – молодь.

Правова неконтрольованість і відсутність належного цензурування та моделювання контенту соціальних мереж, призводить до того, що зловмисники отримують можливість для поширення екстремістських установок, закликів до деструктивних дій та постійного інформування своїх соратників про проведені протизаконні акції. Заклики, що містяться в соціальних мережах, можуть охопити величезну кількість людей і містити заклики до вчинення злочинів, образи на адресу влади і правоохоронних органів, міжнаціональну ворожнечу.

Таким чином, ми можемо зробити висновки, що поширення екстремізму в Інтернеті є однією з найгостріших проблем сучасного українського соціуму. На дані процеси впливає безліч факторів, зокрема відсутність належної соціально-профілактичної роботи з молоддю, у тому числі в соціальних мережах, а також недостатньо ефективна інформаційна протидія злочинам в Інтернеті.

Одним з небагатьох дієвих інструментів протидії поширенню екстремізму в просторі глобальної мережі Інтернет виступає правова культура. Саме її стабільне функціонування здатне надати ефективну протидію екстремізації молодіжної свідомості.

Правова культура молоді – складне і багатофакторне явище сучасної дійсності, яка безпосередньо впливає на соціум. Значний вплив на її формування та розвиток становлять фактори інформатизації та комп'ютеризації сучасного суспільства. Крім позитивних аспектів інформаційного та технологічного прогресу, таких як розширення доступу молодих людей до правової інформації, можливостей самоосвіти і правового

інформування громадян, присутні і негативні, такі як спрощення і прискорення поширення інформації екстремістської спрямованості.

Отже, Інтернет-простір не тільки спрощує швидкість поширення інформації екстремістської і терористичної спрямованості, але й дозволяє зловмисникам анонімізувати свої прояви [3]. Проблема використання нових технологій в екстремістських цілях особливо зачіпає таку незахищену частину суспільства, як молодь.

Однак в рамках цієї роботи нез'ясованими залишаються питання щодо механізмів впливу глобальної комп'ютерної мережі Інтернет на свідомість та поведінку підростаючого покоління. Аналіз функціональних механізмів впливу глобальної мережі Інтернет на формування правової культури молоді має особливу важливість в умовах суспільства, що трансформується. З огляду на брак інформації в теоретичних публікаціях соціологів, ми прийняли рішення скористатися первинною соціологічною інформацією, що містить думки підростаючого покоління про суть проблеми.

В результаті проведеної нами серії онлайн інтерв'ю були отримані такі відомості:

<i>Наскільки в Україні дотримуються закони? Як Ви ставитеся до тих, хто ігнорує закони? Особисто Ви завжди дотримуетесь законів чи ні? Що впливає на прийняття Вами рішення/установки про дотримання закону?</i>	
Від порушення законів мене утримує лише загроза примусових заходів з боку держави і правоохоронних органів	32 %
Від порушення законів мене утримують внутрішні переконання	68 %
<i>Ваше загальне ставлення до правової культури?</i>	
Правова культура потрібна, але тільки в правовому суспільстві, не такому, як в Україні	35 %
З одного боку закон, звичайно, обмежує права людини, але люди б просто не вижили без нього	30 %
Правова культура в умовах сучасного українського суспільства не виконує покладених на неї функцій в силу ряду об'єктивних обставин, а тому не може розглядатися в якості надійного соціокультурного регулятора	35 %
<i>Чим у Вашому розумінні є правова культура?</i>	
Певний моральний, людський рівень, нав'язаний суспільством	42 %
Обмеження людської свободи	8 %
Культурна людина культурна і в праві	50 %
<i>Звідки Ви отримуєте правову інформацію?</i>	
Якщо щось серйозне, то консультуюся з фахівцями, якщо ні, то можу почитати в Інтернеті	67 %
Спочатку звертаюся до знайомих, потім в Інтернет	33 %
<i>Чи часто Вам доводиться спілкуватися в Інтернеті з тими, хто регулярно порушує закони та негативно ставиться до законів?</i>	
Бувало, але я не люблю про це говорити	12 %
Ні, я спілкуюся з пристойними людьми	88 %

У плані узагальнення запитань та відповідей.

Щодо дотримання законів. Думки респондентів при відповіді на це питання виявилися дуже різними. Разом з тим, більшість учасників дослідження висловили скептичне ставлення до дотримання законів в сучасній Україні. Частина респондентів зізналися, що від порушення законів їх утримує лише загроза примусових заходів з боку держави і правоохоронних органів. Варто зазначити, що соціально-стереотипні судження про неминучість порушення законів висловлювали більшість респондентів, що, безумовно, викликає тривогу.

Ваше загальне ставлення до правової культури?

Більшість опитаних продемонстрували подвійне ставлення до правової культури. З одного боку, їх учасники відзначали важливість і значимість правової культури в житті суспільства: “В принципі правова культура потрібна, але тільки в нормальному, повністю правовому суспільстві, не такому, як в Україні”; “З одного боку закон, звичайно, обмежує права людини, але люди б просто не вижили без них”.

З іншого боку, багато учасників дослідження висловили переконаність в тому, що правова культура в умовах сучасного українського суспільства не виконує покладених на неї функцій в силу ряду об’єктивних обставин, а тому не може розглядатися в якості надійного соціокультурного регулятора.

Чим у Вашому розумінні є правова культура?

При відповіді на це питання думки учасників дослідження істотно розділилися. Для більшої частини респондентів правова культура виступає невід’ємним елементом загальної людської культури: “Певний моральний, людський рівень, нав’язаний суспільством”; “Культурна людина культурна і в праві”. При цьому деякі учасники дослідження висловлювали впевненість у тому, що правова культура формується на основі правових знань. Для ряду учасників дослідження правова культура виступає таким собі деструктивним елементом, “обмежувачем людської свободи”. Дана точка зору близька анархістській ідеології, що в цілому свідчить про зростання радикальних настроїв в молодіжному середовищі.

Звідки Ви отримуєте правову інформацію?

Як показало опитування, Інтернет виступає для більшості респондентів значущим джерелом отримання правової інформації. При цьому лише з якихось складних правових питань респонденти готові вийти за межі Інтернет-комунікації: “Якщо щось серйозне, то консультируюся з фахівцями, якщо ні, то можу почитати в Інтернеті”; “Спочатку звертаюся до знайомих, потім в Інтернет”. Саме тому інформація деструктивного характеру, розміщена в Інтернеті, здатна чинити негативний вплив на Інтернет-користувачів, деформувати їх правову культуру.

Чи часто Вам доводиться спілкуватися в Інтернеті з тими, хто регулярно порушує закони та негативно ставиться до законів?

Як показало опитування, це запитання неоднозначно сприймається більшістю опитаних. Як виявилось, вони або не знають, ким насправді є їх партнери по Інтернет-комунікації, або вважають за краще тримати це в таємниці, якщо мова йде про осіб, які належать до кримінального світу: “Бувало, але я не люблю про це говорити”; “Ні, я спілкуюся з пристойними людьми”.

Висновки.

Теоретичний і емпіричний аналіз, проведений автором, дозволяє прийти до наступних висновків:

1. Інтернет має диверсифікований вплив на формування правової культури сучасної молоді. При цьому не можна стверджувати, що даний вплив проходить тільки в

соціально-деструктивному аспекті. Нами зафіксовано високий рівень впливу Інтернету на процес формування правової культури сучасної молоді.

2. Втрата впорядкованості, стійкості процесу комунікації між державою і суспільством, як основними суб'єктами процесу, і молоддю, як основним об'єктом, зумовлює дезорганізацію багатьох соціальних інституцій і підсистем. Саме тому законодавство України про телекомунікацію потребує значних змін, спрямованих на створення безпечного правового Інтернет-середовища для молоді.

В цілому, на нашу думку, потребує подальшого наукового опрацювання проблема адміністративно-правового регулювання функціонування Інтернет-ресурсів, що дозволяють впливати на процес формування правової культури молоді в сучасному суспільстві.

Використана література

1. Jones, L.M. & Mitchell, K.J., 2015. Defining and measuring youth digital citizenship. *New Media & Society*, 2016, Vol. 18(9), 2063–2079.

2. Брижко В.М., Пилипчук В.Г. Приватність, конфіденційність та безпека персональних даних. *Інформація і право*. № 1(32)/2020. С. 33-46.

3. Олійник О.В. Сутність державної політики забезпечення інформаційної безпеки щодо джерел загроз та інших безпекогенних чинників. Том 1. № 38 (2016). С.71-78.

4. Довгань О.Д. Сучасні інформаційні структури як компоненти інформаційної безпеки. *Інформація і право*. № 2(14)/2015. С. 111-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_2_20

5. Siurala, L. (2005): European framework of youth policy, Soto Hardiman, Paul et al. (2004): Youth and exclusion in disadvantaged urban areas, Council of Europe, Strasbourg.

6. Regulation (EU) no 1288/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 establishing 'Erasmus+': the Union programme for education, training, youth and sport and repealing Decisions No 1719/2006/EC, No 1720/2006/EC and No 1298/2008/EC.

7. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.03 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text> (дата звернення: 25.10.2020)

8. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.93 р. № 2998-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (дата звернення: 25.10.2020).

9. Про деякі питання діяльності Міністерства культури та інформаційної політики: Постанова КМУ від 16.10.19 р. № 885 URL: [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text) (дата звернення: 25.10.2020).

10. Kahne, J., Hodgins, E., Eidman-Aadahl (2016). Redesigning Civic Education in the Digital Age: Participatory politics and the Pursuit of Democratic Engagement. *Theory & research in Social Education*, 44: 1–35, 2016.

11. Ostman, J. (2012), Information, expression, participation: How involvement in user-generated content relates to democratic engagement among young people. *New Media & Society*. Vol. 14, No. 6. Pp. 1004-1021.

12. Бурячок В.Л., Толубко В.Б., Хорошко В.О., Толюпа С.В. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / за заг. ред. д-ра техн. наук. В.Л. Бурячок. Київ: ДУТ, 2015.

~~~~~ * * * ~~~~~